

הכנות לבוא השיירה

ס. יזהר

מטפחות האבק, שמאחור היו פקעת מתגוששת סבוכה ואטומה, העזו לפרקים והיו נקשרות גם מלפנים. מיד היה נעתם הכל אפרורית ונאטר בתוך כדור חסום. צפוף סיחרורים מתאבכים, שתוכו סומא והיה הולך ומשתנק עד כדי עוית של טביעה, לולא מדי פעם, ברגע האחרון, היתה הרוח מוזתרת ומרפה משהו, בכלותה יתר חמתה באותו נחשול שובל עצום שהתערבל מאחור, נפנף ובדר מסכים מעופים אלה, הפשל ותלוש, קרוע והפץ בזעף לצדי הדרך, והלאה לעומק השדות, שכבר אי אפשר להם שיחווירו יותר, שלף השדות ועשבי הקיץ — ידוקת החמור הסורחת כינבוט הגמוד, ובר־הגביע המתלכסן כהגא־מצוי וכקורטס וכקוצן־המאפיר לרוב — והמחותם עם הרגבים הגדולים והפרורים הקטנים עד השוותם כולם, גבשושיות עפורות, חסרות שם ותואר, מזוללות ונטולות פרצוף משל עצמן, מתעלפות תחת הינומה כפויה זו, הקמהית וכבדה.

מאליו יובן איך בפנים לא הקפיד עוד איש על זיו קלסתריו, וכל שבעצב הונגתו אמר־הורתו היה מתעמם ומתפייך בשכבה עבה זו, המעט שאבד סברו תחתיה, עוד היתה זו מוסיפה ויורדת ונחה עליו שלוות ומשבשתו נוספות, באותה תמימות מפוייסת של רדת שלג־זוך, שאינה מבכרת בשר ודם על־פני רגבי עפר כלשהם, לא די לך בזה, עוד מושם עליך מחוך למה שהשב ותגמע אבק באורך־רוח, גם לנסוע בדרך, ולהגיע אל מקום אחד, ולא ליפול אל אחת ממהמורות הואדי שפעם הוא בא ומתחכך בכ משמאל ופעם הוא ניגש מימין, ופעם פתאום, עליך לתפוז בכל עצמת זריוותך לבלום ולהקיף זוית מפתיעה של חריץ, שהוא כשלעצמו אמנם תמים וענו הוא מאד, אלא שבחר לו דווקא כאן לבוא ולהעמיק, וככל שהוא קטון ופחות, סטה תסטה מעל פניו בשקידה שבדרך־ארץ, וסחור סחור תקיפנו, וגם זה מחוך למה שידוע ומסופר ומותרה ומאויים בדבר מה שמעבר ל"שולי־הדרך", ובו בזמן, כרגיל, השעה דוחקת ואין פנאי להתמזמו עם פינוקיה של הדרך היחסנית הזו, ולשחק ב"תופסת" עם האבק, שכן — לנסוע משמע לנסוע, אצילו אם מתוך ניחושים בתוך עב־עשן האבק הסמיך, כשמפעם לפעם צריך לעבור כברת־ארץ בעליפה, ולא עוד אלא שגם לקלל בקול לא תוכל, עד כדי כך ערמומי האבק.

וגם כשנעצרה המכונית לבסוף והדמימה היה כדאי להמתין שהות־מה כדי שיתפוגג האבק ויירגע, מקצתו יחזור ונירפה ישקע תחתיו אל מרבצו התחתון, ומקצתו יסע יצען עוד הלאה ברוח, ואם יתמזל לו מזל, יספיק אולי גם לעוג עוגה ולעשות עלעול, ולראות אולי מה שיש שם מעבר לגבעות ולרקוד קצת, וקצת לשמח, לצנוח הרחק בשטחים הרחוקים, ונרגש לחנות בשדות נכר — אלא שחמשת הנוסעים לא המתינו ולא שהו. מיד קפצו וירדו ומיד גם בוטסו נעליהם ברפרפת הקמהית הזאת, נאלחה בחוסר התנגדותה, ויצאו ועלו במדרון, שמסתבר עתה שהוא שיפועו של תל שאצל רגליו נעצרה המכונית.

היו עולים ומתפרקים אותן העטיפות שרעלו פרצופיהם, ובחבטת בגד וניעור דיבלולי שיער כתכחו וכחו מה שציעף גרונם, גרפו חוטם, חפרו ארבות־עין, חיטטו באוזן (שזר חיור עיטר היקפה תלוי על בלימת שיער פלומתית) ועם מחיאת כף אל כף, וכף אל ירך, כבר היו דיבורים ראשונים מתכעכעים ובאים בהברות בודדות של ניזוף, וכן גם מתחילים תוהים ומביטים סביב.

אכן, אין שום דבר מיוחד, כרגיל, שדות דורה כה וכה, וכרגיל לא קצורים, משבצות אחדות

מוכרות חרושות ואחרות מעשיבות־מזהיבות ובמורדות הפריאו קוצים וגדמות שיחים מכוססים ומעופרים. ומה עוד? לא. זה הכל. הגבעות מגיעות ובאות עד כאן, והלאה מהם שם ההרים, אלא שהללו נישאים היו מטושטשים ומשהו חלוד בהויותם, ודק של תוגות תלוי ביניהם, לא ברור, לא מסוים, כהשקף מוצאי שבת אל ימות החול. כפרים אינם נראים, זולת אותם השניים שמה ושם, אשר עירבו גונם בגוף קרקעם, להזכיר כי מעפר אחד קורצו (בינתיים גם שבו אל העפר לאחר שנכבשו), ורק צללי הבתים יעידו על קיומם. השיטו עיניהם מעבר לגבעות הקרובות, ואל הגבעות הרחוקות, רדפו במבטם אחר חמקמקות מהלכו של הוואדי הגדול שמהתם, המשליט מלמטה חוק וקצב לשלוחות הגבעות מסביבו, ולמשבצות החלקות המעובדות. ושעת ערבית. הכל שומם סביב. דומם לעצמו.

אבל עד כה נטל הגוף שבחבורה וגלל מפה ופרש לפניו והצביע פעם לפנים, אל השטח, ופעם פנימה, אל המפה והסביר כי זה שכאן־הנה־פה: זה אנחנו, והוא ששם זה והוא שכאן־פה, והוא ששם הוא אל־קוף, ופה הנה הוא כאן, מביטים ככה, ועל הגבעה הזאת, אתם רואים, יושבת החברה אוס־ריש, הנה השכיל, זה זהו: ככה. ומנקודה זו עד הכביש ששמה — שלושה קילומטר. חזרו והציצו בשטח. מלפנים לא רואים הרחק, ורק לימין ולשמאל גחנו אל הוואדי שלוחות גבעות נמוכות ומצומרות, ובמקום אחד חתר הוואדי בגדה עד מתשוף לובן האבן שבלבה, מיד שיבץ מקום זה באגודת שיחים כהים, כראוי לגילוי־לב, אפשר היה לשמוע פתאום היאך על כל השטחים החמים הללו, ועל מלוא אדמתם, עד קצה מרחקיהם, פרושה דממה וקוויה, והיא מתקפלת ומתגבעת כמבנה השטח וכמהלכו, וממלאה אפיקי העולם הגדול והחם הזה, דממה רבה, אחת וכוללת, יוצאת ומשיקה עצמה, ברשרוש איך־קול, על פני שממת השטחים המקופלים, ונעשית כה רחבה ולא מושגת, עד שבלא דעת מתי ובלא קשר נגלה לשום דבר, צצה כך הרגשת אפרוח נזוח, מין הרגשת פעיטות ורחיקות ערער בערבה. על קצה אצבעותיה מתגנבת חרדה. וחששות יוצאים פושטים. אי בזה שורץ אויב. מישחו שאינו נראה רואה אותך במפולש, ומה העמידה הזאת כאן במדרון התל! אכן, אם לא תתחכם להעמיד פנים, לא תוכל שלא להודות בקול זמר ישן שנפתצה זה עתה בקרביך, בחשאי־חשאיך, כדרכו, למרות כל מה שעבר, למרות כל מה שכבר נתרגלת, אותו זמר קורחיות־מתקרב, זמר־לב חרישי, אין חפץ בו, ואין גם להכחישו. ואולם אותו גוף היה מוסיף ומצביע לפניו ומספר כי הקילומטר האחרון מן השלושה — אין בו בעיות (מהוץ לוואדי שלפני הכביש ממול תל־אבו־שיין), וכי מן הכביש והלאה — לא עלינו העבודה, שמה מטפלים ודואגים החבריה של שמואליק ויתר החיות דמטה. נשארים שני הקילומטרים הראשונים. ובתוכם צריך לעבוד ולהכין. הלילה יהיה חושך גמור — אמר אותו גוף וקימט מצחו וקצה חטמו שהרימו לרחרח בשמים ובאוויר כמבקש סמוכים לאומדנת החושך — וצריך לדאוג לכל מראש.

מכל החמישה היו מלווים את הגוף במפה ובשטח וכדבריו, רק אותו גוף עצמו, ועוד אחד זקור־שיער ודלי־בשר עמו, ואילו שלושת האחרים נפנו לנחותותם לעסוק בינם לבין עצמם בסיגריות, בהצתהן, ובמלמול מלים מועטות, שהולידו גם נענועי ראש וגם שיעולים מעושנים, ואף־על־פי שאת מבטיהם המרושלים אינם מרחיקים הלאה מן המכונית שלמטה, אותו גיפסון, שדמם על אם הדרך, גם כאילו מתאפק מפרוץ הלאה, וגם כאילו הוזה בהקין — פנה ושאל אחד מאותם השלושה המשועממים:

— נו, ומה שם בכביש?

— הכביש — השיבו הגוף מבלי לפנות אליו — הוא כולו שלו, ביום התנועה ניכרת, בלילה, כרגיל, אפסית. אסור לעשות כלום שיעורר שם רושם או חשד. אסור גם להתקל בעוברי־

דרך. רועה מחורבן אחד יכול להרוס אותנו. חוץ מזה במעבר עלייד הכביש, או היכן שהוא בסביבה שם, יש אולי מוקשים, אבל זה לא ברור.

לא, אינך בטוח גם אם מקום זה שאתה ניצב בו כתיש, אינו בטוח של מרגמה פלונית, או מונח-חונה על פני קו קבוע של מכונה. אלא שהשטח כבר מתחיל מתישב ומתארגן בראשך. ומה שהיה כסימנים ותגים ערטילאיים במפה, וכן גם מה שהיה כפספסי צל ואור, מעין שטיח הזוי של נרדי פרוע-דמיון, בצילומי האויר — התחיל מסתבר בשרטוטי השדות ובעיקולי הואדי ובמהלך הדרך, ובמרוצם עד העלמם בכיפוף פרסתי של הגיאיות הקטנים, החרושים והמשבילים דורה, והתחילו להתאים הקוים האדומים שבמפה לקוי מבנה הגבעות, והקוים הנקודים שבה לשביל הזה וההוא שמופיעים ונעלמים, ומאשרים תוך כך חכמת פילוספ, חכמת רגלי דורות שסללון מן השדה הביתה ומן הבית לשדה, וככל שנסתדרו הדברים ונשתפו במקומם, נשתפרה הדעת ונעשה חשק לרדת ולהתחיל בעבודה.

אבל אותו בחור לא נחה דעתו בכך. הכביש לדעתו הוא מקום התורפה. וצריך על כן להתחיל שם, שכן היכן ניתקת שרשרת אם לא בחוליתה הרופפת, אפילו כל הנתר עשת מוצקת. — ונראה שיש מהלכים לדבריו בלב חבריו, שאף הם התחילו מתנערים עתה מנחות אדישותם ונכנסים בעבי הענין. אולם הגוף הלז, שהיה לבוש סרבליים דהי-חקי ואינם לפי מידותיו, ואשר היה עשוי להיראות בהם כנאד-נפוח, כששרוולי מכנסיו מכאן נסרחים ארצה אין כוח ועושים טבעות קמטים רפויים על קרסוליו, וכששרוולי ידיו מכאן בולעים כליל פיסות ידיו הדוביות כבמאורות רחבות — לולא הערים והקדים וחגר כרסו הדק היטב בחגורת עוד רחבה, המתלכסנת מפובד האקדה, והצביר מעל אותו מחוך-חגור כל עודף הבגד כדמות חישוק תפוח, דבר שלא הועיל כלום להמעיט סגלגלות כרסו והיקפה, ולולא הפך שרוולי ידיו וחפתם פעם ופעמיים עד מתחת למרפקים, עד שנתגלו אמות-ידיים קצרות ועבות ושעירות, וכידיים אלה התזיק איתן את המפה, כשהרוח מקנטרת במעשי משובה לא-אדיבים וחומקת, וגם בדעתו החזיק איתן, ובלא לשעות לקריאת-הקרב הכלולה בדברי הטוען לכביש — ביטל חששותיו בקיצור: הכביש זה לא עסקנו, אבל הדרך מכאן עד הכביש — זו אינה עסקו של איש אלא רק שלנו. מצד שני אותו בחור רוטן היה בחור טוב, ואף-על-פי שעל שלו לא ויתר, ועוד רטן בעקימת שפתיים שטפשות היא לא להתחיל משם ולסיים כאן, (ואז אתה בטוח שהכל עשוי וגמור) — נטל והתחיל יורד אל הגיפון. אולם גם לכחוש, אותו זקור-שיער, היה מה לומר, והוא חשב ומצא שאת הדרך צריך לחפש לא בגב הגבעה, כפי המסומן מראש במפה, אלא בעמק דוקא, תריס מתצפית ומחסה מאש, על כל צרה שלא תבוא, וכדי לבדוק, למשל, לאן מוליך הגיא הזה שמה.

זה כבר הוציא מכליו את ההוא שהתחיל יורד: „אתה אל תתחיל לרוץ לנו בגיאיות לראות לאן הם מוליכים. סמוך עליהם שהם מגיעים לים התיכון“. — „או לים המלח“ — העיר אז הרביעי שהיה גבוה ושמבטאו מיד הלשין על ארץ מוצאו. „או למצרים“ חזר ודיבר היורד, שהיה משופם והיה אץ יותר מן הדרוש באגודל שמאלו, ושף את שפמו לארכו בו באגודל, פעם מנחיריו ושמאלה ופעם מנחיריו וימינה, וניכר בו איך כשהוא מספר בתל-אביב סיפורי סיירים הוא מותק שם לץ חשוב, אלא שכבר רישל חמתו והחזיר ראשו אליהם ופירצף להם מעין גיחוך בטרם עלה בגיפ.

— גם את זה בדוק. אמר הגוף. ציר התנועה יהיה המשעול הזה: ככה דרומה. אם אפשר בגיא ניקח את הגיא. אם אי אפשר נעשה דרך למעלה. ורק צריך כבר לזון.

— נו, וסיד הבאת אתך? חזר ודיבר אותו כחוש, שהיתה לו כנראה השקפה משלו על

כל הדבר הזה.

— לא. אבל יש לנו סרטי נייר. ענה הגויץ וישב על יד ההגה, הניע את המכוונה, חרוץ ועניני, וסקר סביבו אם הכל כבר במקומם.
 — אין כמו הסיד — אמר הכחוש, כשהטיל רגל אחר רגל לתוך הגיפ — ומסדרים גלי אבן מסויידים, או מפזרים אחרים פס לבן.
 — כמו שם במעשיה — אמר זה ששתק עד הנה — כשהלכו הילדים ופזרו אחריהם, כד למצוא דרכם הביתה, ורעונים, אז באו הצפרים וליקטו הכל, תהיחה, דחילק צא לאט שלא תקים אבק.

לא הועילו לא הבקשה ולא מימושה. אך עקר הגיפ, סבביצא בנחת מן הדרך כתושפת העפר הקמחי — מיד קיטר תחתיו שלפוחי ענק שתפחו עוד יותר והיו למערבלים סחרחרים, אך הקלישו תוך כדירכך, משום שכבר יצאו אל בין הקוצים והאבנים שעל האדמה החיוורת ונוקשה, וכן משום שהגיפ עצר ודמם. אכן, אותו גויץ חרוץ קפץ ויצא והתחיל מגבב אבנים ומקים בו במקום גל, וגם הכחוש שתפס כרגע כוונתו, שלשל כלונסאתיו, המרשרשות בכרחבי מכנסי החקי הריקות כמעט, ויצא לסייע עמה, כשהשלושה האחרים, שלא טרחו לרדת, לבשו מיד פנים טרודות בהסתכלות מדוקדקת מסביב: פנים ואחור.

מאחור התרומם התל, לבן קרקע סידית, אחוז קוצים וכיפתו הנשפית ומקומטת מדמה עליך משהו מעין פיב מחוויר, וחוסם בתפיחתו המעוגלת את האופק, ובתוך מעיו, אולי, יושבת עיר עתיקה; ומלפנים התרומם קלות שיפוע הגבעה, שאינו אלא שדה חרוש מדאשתקד וגבולו שדה דדרה דהשתא. ואילו האבק שהרימו באותה מתצית־הרגע, היה נסרף בעצלתיים וראשו שהגביה עוף כבר היה נכסף ומתמוטט תחתיו אין אונים לאורך הדרך, עד מקום שזו נבלעת בין שתי שלוחות של גבעות שנפלו שם אשה לזרועות אחותה וחסמו את העולם.

— עכשיו ככה — אמר הגויץ כשחזרו וזו — נעלה ונסתכל מלמעלה. צביילה ואני נרד אז לגיא ההוא, ואתם — נפנה לאחור — תתחילו לסמן בגלי אבנים כאלה את הדרך משם, עד המקום ההוא: עליה להיות דרך פשוטה כמה שאפשר, קלה ומסומנת ברור.

— זמתי יבואו האנשים? — אמר פלוני המשופם שאהב שתהיה העבודה מתחלקת בין רבים ככל האפשר, מנימוקים שונים.

— הם יבואו בשמונה — אמר צביילה הכחוש — ונפזר אותם לאורך הדרך. בתשע תצא ההבטחה ותתפוס את משלטי הכביש ואת ההסימה. בעשר — אחת־עשרה תבוא השיירה. אם לא תהיה תקלה. זה קצת מאוחר יצא לנו כאן!

— אתם לו שאלתם את פי — אמר המשופם — היינו מעבירים את השיירה כעת. לא לפני ולא אחרי אלא בדיוק עם שקיעת השמש: מרחוק לא מבחינים אז כלום, ומקרוב רואים די ברור, ולא צריך שום סימון ושום בילבול ראש. קצת העוזה — וזהו. מה?

איש לא גמל עמו חסד להסכים או להתנגד במשהו. לפיכך חזר והציע פרט היטב מתחילה, בתארנו מצד אחד, כוחם של דימדומים היאך הם, וכוחה של העוזה מאידך — ואיך זה כשיש דם בעורקים. והיה נכון להרחיב יותר בענין האחרון של ההעוזה, לולא חזר הגיפ ונעצר. — כאן נרד — אמר הגויץ — ונעלה אל קו הרכס ברגל, ובשפיפה.

— מיד החזיקו לו טובה על שיקול דעתו ועל כוחו לא לשכות דבר, ויצאו והלכו אחריו כלהקת אוזנים, הלוך והדס על הרגבים הנוקשים, וכבוש פניהם בקרקע המעוקשת. אולם הלה החזיר פניו אליהם, ותוך שהוציא מנרתיקו את אקדחו ודרכו והשיבו לנרתיקו, אמר להם בקולו העניני, כדרכו: „מה זה אתכם, התפזרו, טענו את הכלים ופקחו עינים — אינכם יודעים מה יתגלה שם למעלה?” ואותו זמר שהרגל לא הכזה אותו עדיין, זמר קו חזית מתקרב, נתן

קול וחזר ונעשה דמום והויה מופשטת שאפשר להכחישה, ושחייבים בכל זאת, להודות בה וללכת הלאה.

או קרא צביילה הכחוש בקולו העמוק ואמר: „הו, הנהו כאן!“ והורה על חוט דק של עפר כבוש-פעמיים שהחזיר בין הקוצים והאבנים, ואשר גם מעל התל כשצפו בו היה נראה הרבה יותר ממשי, וגם, ועוד יותר, במפה כשציינו אותה, היה קיומו מסויים יותר וממשי יותר, ולא איזה ספקי-ש ספקי-אין שאתה פוסת עליו בהנף פסיעה וחוזר ומאבדו תוך כדי גילוי. וכדי ליתן תוקף לזהותו הקימו גם שם גל אבנים ונבראו אז בחלל השדות השוממים שתי נקודות שביניהן העזו ונעשה איזה קו מופשט, והוא הישר ביניהן, והוא הקצר ביניהן, כשם שלמדנו, והוא יסודו של המסלול, שעוד איננו נראה לכאורה, אבל שכבר קיים ועומד, והוא הוא דרך השיירה.

התברר, כרגיל, ששיא הגב רחוק מאשר שיערו, וכי כמה מאות צעדים הלאה השתרעה על-פני דבשתה של הגבעה בתת-נפש, פרועת אבנים וסירות-קוצניות שהתפשטה על-פני קדקוד הגבעה כתספורת קיפורית, משחימה-ירקרקת. ואותו משעולון השחיל עצמו לסבך הנטש (שפה ושם היה מגיע עד ברכיים, וקלקי האדמה הציצו בעדו מאודמים), והסתגן שם עד אָבדו. מסתבר שצריך להטות את המסלול אל פאת הבתה (וזה עושה סימן שנקל לזכרו וחוסך גלי אבנים), ומיד לקטו והקימו שם שקיפי אבנים וריבצום על-יפי אותו גוש סלע אשר, ברוב כוח וכשרון, עקרו, הפכו על פניו והציבו איתן, אותו משופם גברתני, טרח ועשה וניער כפות ידיו, ושף שפמו כרגיל ואמר:

„מה מתקבל? שאנחנו מסיעים את השיירה בדיוק בצד הפונה אל האויב!“ והצית סיגריה אגב התזה מופלאה של הגפרור, שניתו כחץ ירוי בשריקה, והשיב סילון עשן מעובה מפיו ומנחיריו עד שנראה כאילו נפלה אש בשפמו. הגוף, שפרש מפה, על האדמה, ושפף על כרעיו ועיין בה, ובקווי הגובה, ובמצפן, ובשטח שלפניו, נעץ אף הוא סיגריה בפיו, והושיט יד מבקשת אילמת אל אשו של המשופם, ותלה עיניו ממעמקיו אל הכחוש שהיה ניצב ומחטט בשקדנות שבהסחידעת בחטמו — „אה, צביילה — מה דעתך?“ מובן שצביילה הזכיר להם מיד את הצעתו מלמטה, לחפש דרך בגיא, והודיע שעדיין היא קיימת.

וכבר היתה תלויה ומרהפת סכנת התלקחות. ערוכים למוקד היו מצולבים קורות של עקרונות בטקטיקה לתעבורת דרכים משובשות בתוך שטחי האויב, נושא שאפשר ואפשר לומר בו דברים רבים ולטחון הרים אלו באלו — לולא כה דחק הזמן, ולולא הגוף, שקלקל את הענין בראשיתו כשפנה וחזר עם צביילה וקורת-שיער של הגיפ לרדת הגיאה, והותיר את שלשת האחרים לעבוד בחומר ובאבנים, כדי שאם למטה לא תימצא דרך — לא יצא זמנם לבטלה. אולם מאליו יובן, כי אך עקר ירד הגיפ פרצה למעלה, על גבול הבתה, אגב גלגול אבנים והסתגן, אותה שלהבת כלואה ולבד משש האפשרויות הפשוטות ונראות לעין כל הדיוט (כן בגיא, לא בגיא, באמצע, מינה מן האמצע, שמאלה לו, ובכלל לא, אלא היכן שהוא סביב-סביב), יש גם אפשרויות אחרות, מפתיעות, אם רק תניח קצת זמן לחשוב ותתן קצת חמרים ומכשירים. פתרונות מקסימים ונועזים, עם גשרים ובלעדיהם, עם מנהרות ובלעדיהן, אפילו בעזרת זרמי מים שאפשר לסדרם בכוח השמל, אם רק יהיה רצון טוב!

בהשתדלות להמנע מדילוגים יתרים גלש הגיפ וירד לגיא שלרגלי הגבעה, אחר-כך נגח בחזהו בשדה הדורה והתיו סביבו גרעינים מן האשבולים הכפופים בככרם, ניתר על ארבעותיו ברגבים הפריכים, וטבע בקומת הקלחים והטרפים המצהיבים, ונעשתה מיד הוויית קציר וקומביין, ותוגה לא מפורשת ניסרה לה, דהויה מן הצד, ואחר-כך בקעו ויצאו אל השדה הפתוח,

פנו ימינה, ורהטו בחלקה זו והגבירו מהירות, לפי שתלמי השדה רצי בכוון תלמי האופנים. שמע, זו דרך כבירה? אמר צביילה הכחוש ושערו היה מסוער ברוח כאילו חישב להתלש, ישכנו הנהג צימת שפתיו לתוכן והניד ראשו גם לחיוב וגם לתשומת-לב למה שעוד יבוא, ואכן, הגבעות התקרבו עתה והצרו את הגיא, ובפשק הצר הזה, שוב קמה נגדם דורה מצהבת, אשר מי שורעה לא סבר כי חלקה שכוחת-אלהים היא, וחתרו לשפתה על גבול המדרון המתלל ועולה, עם התברר כי הגיא סובב שמאלה ומתאר מרגלות הגבעה, ונפרד לכמה ראשים, שאינם אלא ערוצים מעוקלים, ואם להמשיך באחד מהם, סופך מרחיק מציר התנועה, ואפילו אם תחזור אחר-כך, בעמק מתלכסן ושב אל המגמה שסטו ממנה — יהיה זה עיקוף גדול, ובלתי בטוח, ונראה שצריך לוותר. הגוף בטבט שפתיו ושרבבן חוצה, והביט בצביילה כשואל אם עוד צריך לומר בפירושו, והלה שחש עצמו אשם משהו, נאפד מיד התלהבות מאומצת כשומר: „צריך להכנס שמה, אמנם קצת מטפסים אבל אחר-כך, אין ספק, יורדים לעמק, שמעבר לפרשת המים הזו, ומגיעים ישר אל הכביש. לי זה ברור? ודוקא כשהדגיש ככה, הסב מבטו שלא יתקל בעיני הגוף ובקמוט מצחו, שהיה מענה שקט ומפורש מאוד כשלעצמו. „נו טוב — התעשת צביילה ואמר את הדברים — חבל שאין זמן... לי זה ברור? — באמת אין זמן ויהיה לילה תשך לגמרי. השיב הגוף, וסבב בתלמים, וחצה את הדורה שצהבונה התעמם, וניער שורה של אשכולים כמהיגורן, וחזר ורהט בשדה הישר, ויצא עד הדרך הגדולה, דרך האבק, ממול התל — ואצל אותו גל אבנים שלהם, שהתחיל משמש יעודו אותה שעה, נטו ועשו דרכם נמלטים מן האבק, ישר אל הגל שממול, ואופניהם מסמנים סימון ראשון בדרך החדשה.

אחר-כך קמו כולם ועברו את במת הגבעה לאורך הבתה, והגיעו לרומה, מיד נתגלה עליהם עולם של גבעות, ומימין אותו תל מזור, שנותן בך פריטה כמיתר: האויב רואה אותך. השתטחו על כרסם, ונתנו עיניהם במה שסביבם, בעוד השמש משפילה, ממלאה את כל המערב שאגת רשפים ניתזים מתהפכים יוקדים ונפוצים, וגלגלה המאדים, מעבר לחשרות אבק מופו — רוטט, קורץ, מבליח ומסמא. והיה הקרקע תחתיהם חם ופתות, וגבה של הגבעה הוסיף וגחן נכחו, ושיפוליו פרושים לו מזה ומזה, שופעים בנחת, קפולים קלות לקמטים רוכנים, שאימרות תחרים להן בשפתן מזהיבות במלעני דגני-בר, דמויי שכולת-שועל, אשר שזרו ביניהם, כרום אמה מעל הקרקע, הילת-אור שקופה ורוגשת, פעמונים פעמונים וזהבים וענוגים, רטט זיוני מרחף וזיגי הנוגע עד הלב, וכשזו הילת המלענים תמה בערוץ הואדי, מיד הוא חרוש שם לארכו, ובתלמיו צרורות אבנים, או הלאה, אותם קלחי דורה צפופים ואשכוליהם הבשלים, ולאחר גמר בשלותם, ואשר תמיד יש בזהבם עוד, כה וכה, גם ירקרק לא דחה, ותוגת לא-נקצר. תואמים לו לגב הזה ומתלכסנים לו, גבות מכאן ומכאן, טורים גליים של גבעות אחיות, שטוחות, טובות קרקע קנמוני, אדמות קיץ חמות, אדמות משבים בני-חורין, אדמות גרף סחופות זרמי הרים, פתוכות לס מוסע זלעפות-ירות, וסרוקות חרדליות של כלום — ואילו אם רק קצת תרחיק מזרחה מיד הן מצטפפות ומתגבהות ובבת-אחת מסתבכות ומתבלקות, שדרת גבן מתרסקת, נעקמת, חוליותיה פורצות ומתחדדות, מתגבנות, מסתלעות ומטרישות, וכאצבעות מגוידות ימעוותות ייחרצו הערוצים קשי-דרך, ואילו כעצמות מלבינות פורצות חורגות מגוון האבנים. תמו שדות, בא בתות, והן מצפיפות שיחיהן, והופכות גאריגות ומתפרעות, סכופות ומכורסמות, מיד מאצל גדר האבנים של מטע אדום קרקע, וכלאי זני בוסתן בו, וכבר מתנשא הכל, בקוי שכבות זורמים באשדות, וכבר קרח הכל ומצולק, מקומט ותלול, זיתים נאחזים בחלקלקות מחשופי האבן, גיאיות צרים מגובבי גרר, ונטווי סלעים מגופצים ושיחיאברהם מסגילים באפיקם הנלפת, ולבוסף הרי זה כבר האופק, מכחיל ומתואר בקו קשה הנפרע פה ושם בכתמי

חורשות, או גבבי בתי-כפרים וצללים כחולים עמוקים של עננים הולכים ומהלכים שמה. לעומת זה מכאן וימינה, וככל שתפנה מערבה, גוחנות גבעות על גחונן, לטופות סגלגלות ורחימאיות, משתחוות רווחות ונמוכות, קרקען תחות, עמקים שביניהן רגועים, ועוד קצת ימינה, הנה שם אצל אותו כפר ואותו תל מאיים שבצדו, הן חדלות מהיות, ותחתיהן נעשה מישור שכוב ורחבידיים ועולם של שדות מהביל לו כרסו שמה ומעלה רשפיר-חום, והוא פיפר זהיר-אור צחצחים לעת צהרים, והוא תחום חרישית מופנת שחלת הרג פניו כרדת היום, כדעוך הרוח, בהידום תעלולי עלעולי אבק, עם כל אותם תעותעי חום מבליחים מימיים, שרצים להם אינך יודע אם בשמים או בארץ.

היו שכובים על כרסם על גבה של הגבעה המארכת, ובודקים גבעה אחר גבעה, מאותן שניטשו סביב, והן מדומות כאידרות שצלעותיהן הריצי חרדליות, ולבושן קרקע תחות חום (הלאה מזרחה אדמדם יותר, הלאה מערבה יותר כהה סחפי), הם ופריד, שנוף שמש ורוחות, וכולו עדשות ואפוני רגבים שאינם אלא שחקי-עפר, קמח שנתלכד לפתותים, אשר אם רגל תזרנו, או יד תשחקנו, למוש סיכו כדי הנאה, להגישו להרחת חוטם, לשאוף בו נדיפת אמבר זני גרעינים, אבקת קציר ודיש, ניחוח לחם ושובע — ונמעך כרגע לאבקת פוך נמוגה פורחת, היא היא הפורצת מתחת לגלגלים בנחשולי אבק, היא המתפתה בנקל לכל בני רוח פוקר והולל, לצאת במחולות, פזו והגבה, ובמעגלות טופפים גדולים, עם קוף ועם נישובת, פרכר תחתיה כבורג ואוץ כסביבון בשדות, והיות אז דבר גדול וחי במרחבי הריק, ונפול לפתע לתוך מהמורות גלני דוממים וצחיתים, והאפס שם מיד בפירכוסים מעטים; זו אדמת מזרע אשר גשם קל אחד יטפיחנה למעיסה צמגמגת, עם ריח טוב של חרסית רטובה, ניחות אדמות-רטובות, אהבת נעורים מתחדשת, ועוד גשם או שניים והכל כבר עבטיט רופף, כוב, טובעני, מצולות מצולות שטחים עצומים אין עובר ואין שב, שקע עולם ברפשו, עטינים סמויים תופחים, התמצצות של יניקה, זרמי ערוצים, ותורף בכל, והורק יוריק הירק, עד בוא הקיץ. מיד עם הרבונים ראשונים תזעוף הקרקע, בקיעים וסדקים יפססוהו אין סוף משבצות, אריחים מבוקעים, קשקשים קעורים זקופי שפות, וצוהב בכל, רק פליטת טיפה כאן וטיפה שם בחובי פירורים זעירים תלכד ותספח פרודנות ריחופיות להיותם קוזות חמות ונימוחות, רגבים קינמוניים, הגושאים עליהם בבוא-עת כפות יחפות של קוצרים, מגממי אשבולי הדרה אתריהם, ותולשי השומשום — אחרונים, וכן פעמי צאן ססועי-טלף שזורעים, ויתי' הריזניהם לרוב, ועוד יפוצו גדודי קוצנים-מאפירים, קורטמים וחוחים, ותסוככנה ניריות-קמה ושומרים ריתניים, ושטחי הגא ינטשו במעלה המדרון, ולמטה הינבוט, זה זעיר-אנפין של שיטה, ובטרם יכנפו באבק — ינסכו ירוק בשחמומיות, ויגידו בזהבו של פרע-מסולסל סיבו של קיץ, כדי שיעשה לך בתוכך אז חשק ליטול וללכת כאן, ללכת, במשעולים המישירים הללו, ולצאת מן המשעול, מכל משעול שהוא, אל כל השדות החשופים, עירום שחמומי, וזהוב וחס מתחת לאותו כופח כפוי מלמעלה, התכול ולבנבן ולוהט ומהבהב ריצודים מסמאים בגבהים — ללכת ולהזיע, ולשמוח, ולהניף זרועות אל מלוא רוחב מרחבים, ולהשאר נמלה קטנה לא נראית בתוך השדות הריקים, הגדולים, את, כמה שדות יש ללכת!

וכך היתה רבוצה הגבעה הזאת כלטאה בשמש, שנבבה מכאן אצל התל שמאחור נטוי בכה, וראשה מכאן, נטוי שמה לפניו, ורגליה מעוקמות לחול, ואצבעותיה מגושמות וכפופות לאחור, בשלוחות הצדדיות, בתוככי המרובות השטוחות ונחות לימינה וסבך הגבעות שעוד מבליגות כאן על מה שתפעלנה קצת הלאה מזה מזרחה, ושלטי נרתיקה עשויים חלקות מוברות וחלקות שלף, וחלקות דורה לא קצורה, לאחר עת, ועליפי מפרקתה עולה כאן, ונעלם

בראשי חוליות שדרתה, בתוך בתות הסירה הקוצנית, אותו משעול המשחים עינו באור הנרגע. אולם יותר ויותר היו נמשכות העינים ימינה אל משלטי האויב שטבעו בזהרורי מערב, אותם שאינם אלא אבק בלבד, זה עצמו שלא נפסק כל היום, ואשר הפך עתה ונתכשף לריסיסי ובה מפוזים, וזהרים ואדמדמים, המציפים את הגיאיות, ומרככים קוי הגבעות החשופות; זו הורית דמדומים רוגעת, המשמשת שעה קצרה תחת הצל החסר כל היום הלוהט, ותחת אילנות ושטחי ירק שאינם, תחת קצת רוך וקצת עדנה הנעדרים מכאן עדיכאב, במקום משהו שהעין יכולה להאחו בתוך ריקנות השדות השטוחים-עירומים; ערפלי-זוהר תלויים בתימרות-אבק — הם עתה גוף, הם עתה ענני שקיעה, הם עתה צבעונין העולם ורבידו המצנץ, עתה נעשו והיו לגעגועים ולכמיהות, טענו בכנפם כיסופי איש אל ביתו ואים אל מקומו — אלא שבטבורה של אותה תפאורת-הבל של שקיעה יושב לו גם המשהו הכולל הזה, שקוראים לו אויב, ושאינו אלא פחד סתם, ואפשרות של הפגעות, והפרעה ללכת הביתה, וגם שנאה וגם סקרנות לדעת, ועוד הפעם פחד, ופקפוק אם לא כדאי בכל זאת, לעשות סחור-סחור בכדי שלא יגלו אותך, וכן גם תאוה נקמנית לתת באבי-אביו אם יפול לידיך, או לפחות, להרגיזו קצת כדי שיתפקע לו שם.

ועד כרי כך הילך הדבר עליהם, עד שכשביקש אחד לומר דבר פתח וליחשש חרש משהו. „מה אתה מלחש שם?” אמר אז המשופם, שעוד שהות קלה יבלעו הדימדומים סימנו המובהק הזה, וצריך יהיה להכירו אז בגווייתו הגדולה ובכפיה הלבנה המתדלדלת על צוארו, או, כמובן, בעצם היותו אותו גבריאל גופו, שאין ספק שכבר שמעת (וזכר ניחשת בלבך שזה הוא ולא אחר), אחד מכל הסיפורים המרובים על איזה גברוש, או גברי, או גברילה, וגם גבריאלה לפעמים, ולעתים אפילו סתם גבריאל, לפי הענין, השעה והטעם, ואינם אלא תמיד אותו זה המשופם הגדול הניצב בזה ענוד כפיה, בצורות שונות המשתרגות, בכה או בכה, סביב צוארו, — „מלחש — אמר הלה — אתה יכול גם לצעוק, ואפילו לקום ולעמוד ולקפוץ — כלב לא ישימ-לב אליך, מה דעתך רובינשטיין?” פנה אל חוות דעתו של מומחה, אגב התנערו מפתותי האדמה כשהוא מפלה קוצים שנצמדו — „שוכב שלושה קילומטר מן האויב ומלחש לו: פש-פש-פש! מה זה שם עם העצבים שלך?” אמר גבריאל, ואילו רובינשטיין — אותו גוף כמובן — היה מחייך ומניד ראשו „כאן באמת אין לחשוש — אמר — רק עלייך הכביש כשנגיע — כדאי שלא ירגישו בנו”. — „אהה, זה דבר אחר! — ויתר גבריאל ברצון ושף שיפמותיו — אבל ללחוש כאן! בחיי אני אומר לך!” — „נו טוב — חזר רובינשטיין לענין — כעת צריך למצוא את המשעול בצאתו מן הקוצים” (שכן קיצורם של כל האילנות למיניהם הוא עץ, של השיחים לסוגיהם קוץ, וכל שנמוך מהם וירוק מהם עשב כמובן — וזה היסכון וגם מעשיות).

מיד פנה רובינשטיין אל אחד ביניהם, חנן (אשר לא דיבר ולא אמר עד כה דבר, ואשר הצצה אחת בו, ולו גם באור דימדומים, היה להעיד בו כי מה חנן ומי חנן — הרי זה פשוט האנס!). והציע לו להקים כאן גל אבנים עד שהם מתפזרים למצוא את המשעול ולסמן את הנקודה הבאה. שעת השקיעה ממששת ובאה, העמעום המוזהב האפיל, וקצת התריג — נרצות אחדות שנמצאו למעלה הורידו לפתע, במין נקיון-לב מעורר קנאה, ולמטה היו אבנים נחשפות יותר ויותר בצלעות הגב, וסלעים בצבצו, וסירות קוצניות חנו סביב כל סלע, ככבשים סביב השוקת, והמשעול האבוד נמצא ממתין להם בשולי הבתה, ואך באו אצלו, חייך אליהם והמשיך דרכו העתיקה, דרך חמורים ושורי חרישה, ועובדי אדמה מחרישים, הולכי יחף משכימי שחר, ומאחרי ערבית, והיה מושך הלאה על פי קימורה של הגבעה, ואוחז דרכו בכתף הרכס, שנתעקם

כאן בעיגול קל, ושלח מערבה שתי זרועות, כמי שמשתחוה אפיים ארצה, ומכתף אל כתף היה נמשך המשעול במרומי אותו עיקום, פוסה על שרשי הרדליות פוחזות ומרובות, פרושות כמניפה, המצטברות כאן למטה כולן לגזע אחד של הואדי, וזה מעמיק חתור מערבה והגבעות נסוגות לצדדין והוא מתרחב ומשתטה, עד כי במיפסק השלוחות המקוערות הוא נוטל ועושה קו אחד ישר שבקצהו מהלכים מרחבי המישורים מאפילים, ובתוכם, היכן שהוא, יאבד מתוך כשכויים קטנים אחד כה ואחד כה.

אדם ובהמתו בנקל יעשו דרכם במשעול כזה, קצת ידלגו, קצת יעקפו כה וכה, וגם לא יחושו בשיבושי הדרך — אלא שכאן תצטרך להעביר מכוניות של חמישה ושל עשרה טון האחת, ובלילה, בלי פנסים, ומהר ככל האפשר, כשהנהגים אינם מן הטובים ביותר שידעת איימתי, ושמעולם, כמוך, לא היו כאן, גם שמע המקום לא שמעו, ואין בהם אלא, כרגיל, מתיחות ועייפות, ריגונים וחרפות מלוא הלב והפה. לא, קרונות לא תעביר על-פני חגוים אלה ולא על טרשי אבן אלה. ובכן? שמאלה, כבר ראית בגיא שלמטה: אין דרך, ימינה — הרי זה כבר מעבר לגבעות, ממש מתחת חטמו של האויב בטווח כל מכונית יריה (לבד ממחפורות הואדי העצומות הרגילות במישורים), ואין פנאי, בן-אדם, פשוט מחשיך!

כאן חזר מלמטה צביילה, ובשערו כבמלעני דגני הבר, הילת השקיעה, ועמו רעיון. וזה פשוט: קצת למטה מערבה מתרדד הואדי כשהוא נחלץ מתלילות המדרונות הקעורים, נפנה את הדרך מכאן עד שם, ימינה (וכאן נמתח את סרטי הנייר) ושם יהיה המעבר ונקים שני גלים וביניהם געבור, שם נפנה שמאלה ונחזור ונתפוס את המשעול הזנוח במקום בוואו אל שדה הדורה ההוא, וכדאי להתחיל מיד. כאן, הוא כבר הספיק והיה שם וחזר, ואם נצטרך להרביץ פה ושם במעדרים — גם זה לא נורא, מכאן נתחיל וככה נפנה, חבל שאין סיד.

מובן שלא היה דבר נגד ההגיון הפשוט, רובינשטיין פנה להביא את הגיפ שמאחור, והאחרים יצאו ללקט אבנים ולגבבם, המדרון היה אחוז קוצים כולו, יבשים ורעי פגיעה, וכן רגבי אבנים קטנים וממעידים, ירדו בשורה וחתרו בקוצים אל מורד הואדי, צעיפי חושך ראשונים נתלו בחלל, ואיזו כמעט-עגמומית נהתה אל דבר שאינו כאן; מעבר לעיקול המיפסק האפילו שלוחות הגבעה המשתפלות, ונראו כאלו היו סוללות תלולות ורצופות חשכה, אשר מעליהן גוועו שמי שקיעה, עבר דגדוג של הרפתקה כשהיו יורדים ככה — הגה בנפשך — פתיחת דרך, תעיה בעמקים עלומים; כל מה שצפון בחובי הלילה כשתרדנה מכוניות מגושמות בעקבות רגליך אלה, במידה ששורדים עקבות לרגליך... פתאום, מתחת הסוליות נבעתים ניתרו בטרטור חרגולים קטנים, כאילו נבעטו, היה חם, וזיעה נבטה בעורף, אתה תרשל קצת בסימון — ומיד השיירה שלך נתקעת בענין ביש, לא, מתעורר תיאבון לעבוד ולהספיק מלאכה יפה, לעשות שהכל יחליק למישרים, וליבלבה הרגשה של שותפות טובה, דומה מאוד לאותה ששרים עליה בשירים בתנועה, אשר תמיד רוצים לדמות כאילו הנה היא כבר.

בתחילה אבד, כמובן, הואדי, ולא נודע אנה בא, וכשנמצא הואדי היו גדותיו חפורות כמצוקים, מיהר לרוץ על שפתו החפורה מתלבט באי-נוחות שמא יחוק מתעתע, ובצוארו ייתלה קולר הכשלון, וכבר היה מצטדק בלבו, אף-על-פי שזה רק קודם ראה את המקום. והיה הדבר תלוי על ראשו באי-נוחות גדולה, עד שפתע נאק בצחלה, כשנמצא המקום מונח לפניו, רדוד לגמרי ומפולש למעבר, „הלו, — קרא צביילה — זה כאן!“ והטמין הדוותה, ברגינות שרגן על המעדרים הללו, אותה טיפשות המכונה „את-אישית“ מתורקת, והכל הסכימו לו, טוב, כאן יהיה הגל האחד, את השני קצת נרחיק, מכוניות של ממש, חמשה ועשרה טון האחת, ונהגים שאינם הכי... ככה עד כאן, ובתווך יעברו את הירדן, איזה ירדן — את הואדי! מה

מתקבל? מלמעלה בקוצים (שעודם מוארים אור שלאחר שקיעה) ועד הנה דרך ישרה — קו אחד. והבה נמתח פסי נייר. האינך מתפעל? קצת נייר לבן מושיע שירה נבוכה, מושיע מרחב שלם נצור, גותן לחם ובגד וכח עמידה — ומה! קצת נייר לבן! — טוב לעבוד כאן, מלחמה שאינך בה אלא פותת דרך חדשה בארץ — זה כבר דבר אחר לגמרי. נגביה אותו קצת שיראו היטב. הנה הגיפ יורה, עובר חלוץ. זה אולי באמת, משמע: חלוץ. — מצב רוח נפלא, מה?

— „נו מה דעתך על הדרך?” נטפל צביילה הכחוש בהתלהבות כשרק קפץ רובינשטיין הגוץ מן הגיפ. לאחר שחנך ועבר את המעבר קב ונקי ללא מאמץ. „לא רע — חשב הלה, — נעמיד כאן איש או שניים לכוון את הנהגים, למעלה עוד אחד, על יד האבנים עוד אחד, ועוד איש אצל הקוצים, ומהדרך עד שמה צריכים עוד שניים—שלושה, כמה זה, נגיד: ששה־שבעה.” — „ואתה חושב שמהו יכול לקרות בדרך כזאת?” לא הניח לו צביילה עד שיהלל מעשיו בפירוש — „לא, אמר הגוץ, זה יהיה בסדר, אינני יודע כמה אנשים נקבל לסידור.” אבל איך המעבר הזה כאן — התעקש צביילה להשיג את שלו — כאילו נוצר בשבילנו?” — „חסר רק שמכוננית תתפנצ'ר בדיוק כאן — אמר אז גבריאל שירד והגיע עם שני האחרים השותקים וגוללים את סרט הניר, מניחים עליו פה ושם אבנים קטנות שלא תסיענו הרוח, נדקרים בקוצים, ומתחנכים אגב עבודתם בטיפולו הרצוף של אותו גברי המשוּפם, כשהם גוחנים וזוקפים, נבלעים ונחלצים בין חשכה לאפולוית — אחת נעצרת, טען גברי, ואמור לעסק שלום, עכשיו, עכשיו צריכים לעבור! די אור בשביל לנסוע ודי חושך בשביל לא להיראות מרחוק! — אבל זה כבר ויכוח נדוש, קפצו על הגיפ שיצא מיד באלכסון, לחזור אל כתף הגבעה ולתפוס את המשעול הזנוח, נעצרו פעם אצל אֶבן גדולה שהדפו אותה, הציבוה, עוד הכבידו על ראשה כמה אבנים נוספות לסימן, ובדילוג מפתיע קפצו והגיעו אל המשעול, כשהוא עומד להבלע בשדה הדורה, ובאפלה המתעבה.

עדיין לא חושך, ועוד יכולת לראות אדמה מתעגלת מתקפלת מעבר לשדה הדורה, ועוד תבהבו אודים במערב, שהיטב ראית מכאן עד כמה רחוק הוא, וכמה שדות ואדמות מפרידים בינך ובינו, מרחקים שטוחים, רוגעים, מפוייסים מחום, ושכוחי מעללי רוח, מעללי אבק, מעללי אדם, ושאר פרטים תולפים, ואיך קצת הוורוד ששם דועך ומתריג ומאפיל, בקפיצות פתאומיות, כאילו באמת צעיף נוסף צנח פתאום. מי אתה מחשב כי בכל המרחבים האלה ביתך שלך איננו, וככל שהם רחבים ומתרחקים, אינם אלא חלק בטל מן המרחקים המפרידים בינך ובין הבית — הגה בנפשך! — אבל זה רק באגב, ולעצמו של דבר אחזה בך התלהבות, ריח האדמה הלילי, וטיבם של השטחים, והדורה הבשלה, השכיחו את השייכות האחרת של כל הדברים האלה, והזכירו דברים אחרים, שלך, מלפני הכל, עוד מאז, שוב ריח אדמה, ושוב ריח קש, משל כל המלחמה חלום יעוף... נטלו וסימנו גם את המקום הזה, ובינתיים השתדלו, באתים, ליישר, ובאבנים לסתום את החריץ הסמוי שלפני הכניסה לשדה, וברגלים שלוחות חוצה רכבו וזוו הלאה, בלב הדורה הזהובה־אפלה, ועצובה קצת, והפליגו במשעול נוח־הקרקע, שהוא, שוב, כמו חזרה מן השדות לעת־ערב, ו...לא, בקרוב יצאו מן הדורה, ושנית נחשף השדה, אלא שכאן, מתברר, התפרעה הגבעה בבת־אחת, כתמי לובן של סלעים בצבצו באפלולית, ומדרון תכוף נערף משמאל וצנח מטה, ושיחים השחירו הכא והתם.

ניסו להמשיך ומיד חדלו אצל שן סלע מאפירה, נסוגו ועקפו ונפער מדרון תלול, חזרו ועקפו לימין, וכל התחלה שהתחילו כעבור מה מסתיימת באחת, עד שהפסקו כרכורים אלה, וירדו לשוטט סביב ולבקש מוצא. האפלה מתעבה במהירות; אפקי ראיתך הקריבו ובאו נחפזים לכלאך בעיגול מצער, „לעזאזל — אמר גברי — לא יכלו לצאת יום קודם הנה, השיטה הנפלאה

של ברגע האחרון שלכם?" — "שמע גברוש?" אמר לו צביילה מועט המחזיק הטעמה מרובה. כבר העלו גירה בזה, וכבר הסכימו שאסור להסתובב כאן גם רגע מיותר בטרם מועד, שלא לעורר, מי יודע איך, היכן שהוא בסביבה, תשומת-לב כלשהי, וכבר גמרנו, וכן כבר זכוינו למדי ושילמנו יותר מדי, והגיע זמן ללמוד לקח, האין זאת? "כשאני אמרתי לכם להתחיל מן הסוף ולתזור — לא נח הלה מזעפו — אז אתם באים עם המפות שלכם ועם הצילומים שלכם — תדחפו אותם לאן-שהוא. אני סומך רק על העינים ועל הרגלים ועל הידים שלי?" "גם על הלשון", לא יכול צביילה להמנע. "המפות כאן — התערב או רובינשטיין — באמת לא-בסדר, לא מדוייקות. הואדי הזה, למשל, בכלל לא מסומן. ובצילומי האויר שלנו בדיוק כאן נכנס קצת אור. — אבל נסתובב פה ונמצא דרך. יש עוד קילומטר והצי אל הכביש. ורק איזה מאה מאתיים מטר קשים בירידה הזאת". — "חוץ מן הואדי שלפני הכביש?" — "חוץ מן הואדי ההוא". ושתקו רגע לשקול כובד העינים ותומרתם. "תשמעו לי — אמר גבריאל — תשמעו פעם גם לי: נלך לפי המשעול הישן, נגלגל איזה סלעים, ניישר חריצים אחדים, נעביר כל מכונה לחוד, לאט כמה שתרצו — ולא נתחיל להסתובב בחושך. אלה שהלכו במשעול ההוא מאות שנים, הלכו בו לא סתם?" — "אנחנו נחפש מסביב. אין הרבה ברירות. שמה כבר הרים, ושמה כבר האויב". אמר רובינשטיין והתחיל מסתובב כאשר אמר. "נקים גל על כל כמה צעדים ונסמן בסרט — אין ברירה?" אמר אז מישוהו, לא, זה חנן (הוא הוא האנס), וליקק פרק של אצבע שכנראה נחבלה באחת מאותן האבנים ושתתה דם.

צביילה פרש וירד על כלונסאותיו המרשרשות במכנסיו והמליג למדרון. קצת ירד וכבר טבע באפלה. מיד התנגף בבליטה כלשהי, ונדהף לרוץ כדי שלא יתמוטט. מקום אחד היה שהגביה רגליו כדי לפסוח על שחור שנראה כבור, ולא היה אלא שיח מנוול שתקע בו צפורן עוקמנית ופצח לו ריש של חקי ממכנסיו. התחיל מדדה לצלע המדרון מעל מהמורת הואדי. חלוקי אבן המעידו צעדיו. חזר וטיפס על ארבעותיו אל הגדה. ולא היה שם מקום כדי מזדך מרווח. וכשנשא עיניו נראה היה שכבר הרחיק יותר ממה שפילל לכאורה. מיהר והעגין מבט אל הדובה הגדולה אבל האפלה עוד לא היתה מספקת להוד זהרה שעל כן בוששה לצאת. החיש צעדיו, קיפץ פה ופסח שם על מה שנראה לו בבת אחת גם תלולית וגם להיפך שוחה. נדמה שאבד דרך. אכן, השתבש ופשוט אבד. מצחיק, הרגשה תינוקית כה חריפה. המשיך ללכת, כדי להוכיח למישוהו, ונעשה לו כאילו נלכד בפח. חזר וקפץ לתוך עריסת הערוץ, ושם חש כמי שנסתם עליו הגולל. טירף צעדיו, כמעט רץ, זה עלול להגמר משונה... וכשחזר ויצא אל הגדה היה עומד בתוך שדה של דורה. איזהו מכל שדות חדורה? בראש הגבעה שמימין עוד היתה אינו בהירות שהיא, שסימנה את חיתוך דבשתה כמין צללית חדה. הרגיש כמה הוא מזיע, וכן גם הבחין תחושה מופלאה פושה בו ומתפשטת. המיה לא רגילה מלחשת בתוכי תוכה. משהו שכוה, שכבר נשכח גם שהוא שכות, מרוב דברים וימים, היה עומד להתפס בעוד כלום, וקדמה לו התרגשות מיוחדת, שצפה עלתה ומילאה את ריאותיו ואת נשימתו, דבר כה צלול, כה שקוף ונהיר, שמשונה שאין יודעים מה לומר עליו, אף שאתה חש בו, הולך זורם בך כמימי פלג. ליקק שפתיו, היה בודד ויחיד בעולם. עומד היכן שהוא לרגלי גבעות בתוך שדה דורה, איש אחד באפלה, לא יודע כל דבר מיוחד, לא חושב כל דבר מסויים, וכל תגלית לא גילה, ועם זה חש כיצד מצוי עמו דבר או רגש, תחושה מופלאה מתפשטת, ומפעימה, וכן גם המה כלי-כך, כמעט חבל לסוב ולתזור. משל כאילו הרחיק ובה אל תחומי ארץ חדשה, או אל מקום שמכבר נכסף אליו סתמיות, וזה היה דבר שלו, דבר מקוה, עושה צמרמורת מרוב ראייה חדשה שרואים פתאום. ומרגישים איך בדידות חובקת אותך מעברים — — והתעשת. משך בחטמו. חיך טיפה

לעצמו. והתחיל חזור. נשם ארוכות ארוכות. מיד נזכר והציץ סביב. טוב. אם שדה כאן — החליט מתוך שלוה וצלילות מיוחדת — גם דרך תוכל להיות כאן. לא ידע מהו זה שדומה כאילו שר בתוכו. ביקש לחזור ולהמשיך באותו דבר — ולא עלה בידו. נבוך. גם בוש קצת. ועבר בקפיצה והחל מטפס ועולה.

„הו—הו“, נשא קולו כדי לקבוע דרכו, קריאה מוורה ומתפוצצת בתוך הדממה המעובה. „מי זה צועק שם כמו חמור“, ענה והשיב לו קול מקרוב, מיד נראה גם כתם כהה ורחב שקשה לטעות בזהותו: „מִתְצוּעֶק־מָה? — מצאת לך איפה לצעוק!“ — „שא — אמר צביילה — אל תצעק, מצאתי דרך“. „סביב כדור הארץ?“ — „לא, פשוט ככה: מכאן ישר, כאן סיבוב (צריך לסמן טוב־טוב). עוד פעם סיבוב שמה, ונכנסים לדורה. למטה“. למעלה היה חם, ובכלל לא היה מובן מה היתה ההתרגשות למטה. מרחוק כבו אתרוני ההבהובים התרוגים מאפירים. היה רצון לומר דיבור תביב. להיות משוקע בעבודה עד שכחון, אחוה עם כולם יחד, הם אינם יודעים כלום. אינם משערים כמה טוב היות עם כולם. קול המייתו של הגייפ התקרבו, ועוד רגע וכמו מפתח שנקרע פתאום יצא וכבר הוא הומה סמוך אצלך. ואחת מכל הדמויות שבו אמרה: „נו, עד כאן אפשר להגיע איך שהוא“ — „איך שהוא לא מספיק לנו — השיב רובינשטיין מאצל ההגה — צריך להגיע בקלות. ואיך הלאה, צביילה?“ — „נעשה כאן קסטל קטן“. השיב גבריאל בשביעות רצון והיה אז כאילו באמת כולם סמוכים יחדיו ועושים יחד, איש באחיו יתמכו, והבנה טובה מזמרת, הבנת איש ללב אחיו, ואין צורך כלל לדבר בזאת.

רגעים לא מעטים חלפו עד שהכירו לדעת מה לפניהם. (ועם זאת יהיה כרגיל אור היום מפתיע דימויי איש ואיש), ועד שהקימו כמה וכמה גלים, ושמשו איזה אבנים גדולות, ונחלקו בדבר גודל היקף סיבוב שקרוֹן־משא הגון מתאר בלא לחזור לאחוריו, ובלא שימעד למדרון, מתחו את סרטי הגיר, והקישו פה ושם באתים הקטנות, והסיעו את הגייפ נסיעה של מבחן ושל ניסוי, להוכחת עקרונות הנדסיים שבסלילת דרכים. ונתממשה לבסוף אפלה גדולה וסמיכה, ולמעלה יצאו בזהירות הכוכבים והיתה שלווה ממתונה בעולם סביב לשעת יציאה שלה. לעשות דרכה דמויות, מעבר לגביחות כלבים רחוקות, מעבר לנעירות רחוקות, מעבר לצרצור פה צרצור שם, מעבר לשדות הגדולים והריקים, שותקים וחשכים, על פני כל הלילה כולו. זה הלילה הצעיר שהנה זה התחיל, חם וטוב לאהבה. מיד היית נזכר בשער הגדול של המשק, זה המצולב סריגים (למטה שנים מעוקמים, להודמויות שונות, ועוברים על כך בשתיקה מוסכמת איש וטעמו עמו), החלוי בשני מרישי ברזל עצומים, שבשעה עצבנית אחת סכסכו בתלתלי תיל, ואיך מסיעים את הפשפש כדי המלטת שנים החומקים להם אל השדות, צעירים, מתוחי שריר, ומעוררים קנאה (כשאתה רואה אחרים יוצאים; ומעוררים קצת אי־נוחות כשאתה הוא הנמלט שמה יש איזה מנוול מאחור שעוקב ורואה במבינות, שתוצאותיה הבלתי חסכתיות יזכרו מהר על פני כל כשיביטו בך), ונבלעים בחשכה, ומי יודע מה ממתין להם שם, לילה צעיר וחם.

לא הזמן לא יספיק עוד ליותר מזה. צריך להמתין לבוא האנשים על יד התל שעל הדרך מאחור. נתלקטו סביב הגייפ. גבריאל אמור היה לקחת את חנן ואת השני (כלום לא סיפרנו ששמו יעקב. סייר בחסד, ריזו כשועל ובחור־חמד, פרט למצב־ירוה כשתוקפים אותו בלתי־צפויים, מלה לא תימלט או מפיו). ולצאת משדה הדורה, שטישטש עצמו ולא ניכר בו דבר כאילו באמת אינו ניפלה מכל שדה דורה שהוא, ולמצוא את המשעול. שהוא מוכרח להיות קצת ימינה (או קצת שמאלה), וללכת בו עד הכביש. לשכב שם קצת, לבדוק את הואדי הגדול שלפני הכביש, לראות מה בעיות יש שם, לסמן אם יהיה צורך, לחזור או לכאן, כדי להוביל

את ההבטחה כשתבוא, ואת השיירה כשתבוא. אם ישאיר שם, ליד הכביש, איש או שניים כל הזמן, אם לא, ועל כל השאר — יחליט בעצמו במקום. הסיסמה היא כזכור: „הלילה לוקחים“.

שלו ומשמשו בידיהם בכרסו המגובבת של הגייפ ומצאו להם איש מעילו המדוהן, ואף־על־פי שחם — לבשוהו, משום שלעולם לא תדע מה עלול להיות, וכן משום שהיוצא צריך ל„חגור“ משהו בצאתו למלחמה. מיד נשתנו צלמיהם בחושך ונסתרבלו יותר, איבדו משהו משל עצמם, ולבשו משהו שאינו להם. נטלו את הנשק, הידקו את אשפות הכדורים. „חכו — אמר גבריאל — אל תרצו בלי ביסקויט ואינה קופסות מיץ“. רגבי השדה וקלחי הדורה עשו או ניחוח כה מוכר וכה טוב, כזה של שדה וגבעולי קש בלילה. חרדה קלה חלפה, או שמא רעדתיקור. „לפי המפה — אמר רובינשטיין — זו דרך ישרה ופשוטה. תמיד לשמאלכם הגבעות. אל תעלו. הכביש קילומטר לפניכם.“ „זה בסדר“ אמר גבריאל ואזר חלציו אגב ענזע דרוש של מתניו. „רק שלא יתחשק לך להדליק סיגריה עלי־יד הכביש — שם בכל זאת, לא־כ־כך...“ אמר צביילה — „סמוך — אמר גבריאל — יש לך עוד מלה טובה או שתיים?“ — „כן, פרטים עוד יבואו אחר־כך.“ — „זה יפה מצדך, עוד משהו, רובינשטיין?“ — „לא זה הכל. לזה־הזמנים כרגיל, אם ההם ידייקו“ — „אוי־יאי“ — אמר גבריאל — „אז זננו“.

כמה אבנים חרקו, קלחים איוושו, צללים יצאו ומיד נבלע הכל, ונותר שדה היורר אפל ושמים שחורים, מצוחצחי מתרוזות כוכבים. מיד המה גם הגייפ סבב והחל מטפל. „לא רואים כלום“, אמר רובינשטיין, הציצו זה בכה וזה בכה. „לא בטוח אם זה המסלול שלנו“ — „המתן רגע, אני אצא לפניך“, וצביילה קפץ, רחרח כה וכה. מיד קפצה אותה תחושה מתוקה־נרפסת: אבדנו, וטשטשה רגע את הדברים. הגייפ חרחר מאחור, עצבות שהיא רפרפה, והיית עייף מהניסה. עצם רגע שמורות עיניו, נתהפכו לפניו עיגולים עיגולים ומכל כולו של עצמו לא נשתיירה אלא נקודה אחת זעירה שהרחיקה ונפלה לתהום, צונחת ללא חוק — התנער והקיץ, ופסע כמה פסיעות ונתגל בגל האבנים. „הו — נשא קולו — זה כאן!“ והמכונה טרטה ובאה ושמשחה הבהיקה קלושות. נטל והוציא ממחטתו ונפנף בה, והגייפ הגיע אליו, כשרובינשטיין מתפעל מהמצאת הממחטה. „בוא נקפל את השמשה“, אמר, והתירו את שני הברגים המהדקים מכל עבר, ונתעסקו שניהם במאמץ ללא קול, כופפו והשפילו את השמשה על חוטם המכונה, וריהקו אותה ברתוקיה. חזרו טיפסו, וצביילה גחן וידיו נסעדות במכסה שלפניו. „קח קצת שמאלה“ אמר צביילה, סבבו במפנה הקשה, ועלו על גב הגבעה, ומגל אל גל, כשסרט הנייר הדק ורץ בלבנו המועט תחתיהם, אובד ומתגלה חליפות.

מגל אל גל השיטו את הגייפ משתדלים לא לצאת ממיטבע האופנים הקודם, וכך להעמיקו ולחרתו ברור. ואחר כך הצהיב לפניהם שדה הדורה העליון שקלחיו ניצבו שעוונים כנרות לא דולקים, וחזר והדיף ניחות קש לילי וריח עפר. וכבר הם בקצהו, מנסים שלא לנתר על החריץ הסתום, ויורדים במדרון האלכסוני אל מַרְדֵּד הוואדי שנהפך מעבר, ואם תעיין בדבר תמצא מידה של הנאה כשאתה נוסע על פני יצור־כפיך, והוא עובדה קיימת, מעשה שהצלחה, דרך שעלתה. הקיפו את גוש האבן שמן הצד (כדאי להדפו עוד טיפה), ובאו בין שני גלי המעבר וצלחו את חצץ הוואדי ונסו ופנו חזק ימינה ועלו בין הקוצים היבשים, באלכסון אל בין הטרשים החשופים שמלמעלה. וכשעלו למעלה וקיוו להרחבת אפקים, קידמתם חשכה רצה ומדמימה כיאור שחור. אדמה חשכה סביב. הכל מתיראים מן האור, ואם עוד נותרו לפליטה אי בזה בני־אדם (קשה להאמין!) בתוך החשכה הרובצת אין־סופית, אינם אלא חוששים וממתינים להתרחשות זידונה ונשקם בידיהם. רובינשטיין עצר את המכונה והשתיקה. התרומם ועמד על מושבו והשקיף לעברים. „מה העיניים?“ לחש צביילה. „לא כלום. מכאן אפשר לראות את

הכביש". אותו רגע צלח שביט זיקוק ירוק ועשה אור רפאים חיוורין והתנפץ למעלה ונפרט לשביבים, ושרטוטים חוזרים ושטוחים של שדות וגבעות הבהבו כדי כלום וכבו ושנית נתלכד והיה אותו יאור שחור ואטום, ועתה גם נתבקע והגיע נפץ היריה. ואף-על-פי-כן צריך היה להבליג משהו כדי להתגבר על המשיכה המדגדגת להתכופף ולהסתתר. "ראית? שמה הכיוון שלהם" — אמר רובינשטיין — "וכך גם שיערנו" — "שלושה קילומטר טובים, מה?" — "כן בערך". — "ואינם מסוגלים להרגיש בשיירה כשתבוא עם כל הרעש?" — "חושב שלא, וגם אם ישמעו, וגם אם יבינו מיד מה הם שומעים, לא יתחילו לעשות כלום עד אור הבוקר. כאלה הם". — "זה בתנאי שמישהו על הכביש לא ירגיש מקודם ולא יזהיר" — "כן, הכביש צריך להיות מובטח היטב".

אותו כביש, מסתבר, אפילו כביש איננו, אלא מסילה צרה של אבנים מנופצות שיותר משנוסעים על גביהם, בורחים מפניהם אל שולי הדרך, ויורדים, כשאפשר, לתעלות, ובלבד שלא לכרכר על פניהם התדוריות, ודוקא כביש מחורבן זה — הריחו גבול, ורק עוד כאן נותר סדק אחרון שהיום מנסים להשחיל בו שיירה. לא זו בלבד, בין אם תצליח בשיירה בין אם לא, ההם כבר יריחו ריחך, ומחר מחרתיים הם תופסים ומציבים משלטים על תל אברושין ונסתם הסדק הזה. ונותקה הארץ לחלוטין. שמע, השיירה הזאת הייבת לעבור הלילה, והיה מה. שמעת! אכן, טעון הכרה חשובה וציונית זו, הסב צביילה ראשו כהרף אל זיקוק אחר, אדום, שצץ ופרת הרבה יותר רחוק, מעבר לכל הגבעות מערבה, ועשה צלילית של קו אופק רחוק, וכבה בלא-קול. והמשיכו דרכם. לנים איש בעבי הרהוריו, עד שהגביהו עינים והציצו, וקפיצה נוספת אישרה את קודמתה: סטו מן הדרך. והיכן זה אם לא אותה בתת-הגטש. הרתיעו מהר ונסוגו על עקבותיהם בתנופה כזאת שמיד העפילו וטיפסו על גוש סלע מאחור, והיה צריך במהלך המיוחד כדי לרדת ממנו, ונפתלו עוד משהו עד שתזרו ויצאו אל גבול הבתה. שהוא הסימן המובהק שנתנו, כידוע, בחלק זה של הארץ. לא היתה ברירה, אלא לחזור ולהקים גלים נוספים שיתנו סימן באותו סימן מובהק. וכשסיימו והיו נכונים להמשיך נפנה פתע רובינשטיין והראה, "הבט שמה?" כי מאחור, מרחוק, היתה שלולית קטנה של אור צהוב רוטטת ונעה לאטה, ועד שאתה תוהה על טיבה. קיפצה פעם וסכבה ושלחה אלומת אור, וחזרה ושייטה לאטה במרחקיה. "מכונית! לחש צביילה בזועה ממועכת — "ממ" — "על הכביש?" — "כן" — נעצו כל כוח ראותם באותו כתם שט לאטו, "פטרול?" שאל צביילה, "חושב שלא, סתם נוסעים להם". עתה הגיע האור למקום שבו פנה וחזר ונעשה סילון כדי רגע, ומרוצתו נראתה חופזת יותר. "לו חשדו במשהו היו מכבים את הפנסים". התגחם צביילה באזני רובינשטיין, והלה השיב: "עוד מכונית כזו שתעבור בעוד שעתיים שלוש שעות — ומלחמה פורצת שמה, ואולי בכל הארץ". האור נבלע מעבר לתלולית הגבעה. המתינו עד שיחזור ויצא. נראה היה שהדבר מתמשך יותר ממה שצריך לכאורה כדי לעבור כברת ארץ קטנה. האם ירדו? צרצר התחיל מנסר בין השיחים וצוויחתו חדה. אחר-כך חזר הכתם הבהיר, שלולית האור, והבהבה שטה בדרך. מבליחה לרגעים, מחמת ניתורים על ריסוקי הכביש הרחוק. זיקוק נוסף, ירוק, חתך והבזיק ופקע וכבה. משום-מה חזרה וישבה מועקה בלב והיה נדמה כאילו איזה דבר, ואולי מצפונך, אינו שלוו, או אפשר אין זה אלא משום שאתה זר כאן ורחוק מכל דבר שלך, ומאום אינו קרוב לך כאן. התכנסו וישבו שותקים. ואחר-כך הפליגו למטה בנתיבה שדפוסה לא ניכר עוד.